

АНТІН
МУХАРСЬКИЙ

МАЙДАН (R)ЕВОЛЮЦІЯ ДУХУ

УДК 821.161.2-92(084.12)
ББК 84(4Укр)6-4я6
М 14

М 14 МАЙДАН. (Р)ЕВОЛЮЦІЯ ДУХУ. Мистецько-культурологічний проект / Автор і куратор проекту: Антін Мухарський. – К.: НАШ ФОРМАТ, 2014. – 304 с. – іл.

ISBN 978-966-97425-2-0

Великий культурологічний альманах, в якому зібрано свідчення очевидців, публіцистичні статті та есе українських письменників і філософів, науковців і митців, присвячені знаковим подіям української національно-визвольної революції в період з листопада 2013-го до лютого 2014 року. Видання ілюстроване близько 200-ми світлинами авторства українських фотографів. Альманах є однією з найперших спроб якнайповніше висвітлити, осягнути, осмислити історичні, філософські й культурні аспекти та проблематику революційних днів.

Видання розраховане на широку читацьку аудиторію.

УДК 821.161.2-92(084.12)
ББК 84(4Укр)6-4я6

Стиль мовлення і правопис авторів збережені.

НАРОДУ УКРАЇНИ
ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

ISBN 978-966-97425-2-0

© Мухарський А.Д., 2014
© ТОВ «НФ», виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2014

МАЙДАН ЯК ВОЛЯ АБО СМЕРТЬ

ІГОР ПОДОЛЬЧАК

Між першим Майданом і нинішнім немає розриву. Всі Майдани – для мене один цілісний Майдан.

Майдан – це дихотомія: форма пред'явлення метафізичної Волі та інструмент її реалізації. Волі в сенсі ніцшеанському чи шопенгауерському, якщо хочете.

Триб існування Майдану – мерехтіння. Майдан жевріє постійно, розгоряється у полум'я пред'явленої Волі, коли йому додає кисню внутрішнє соціальне, політичне чи економічне напруження.

Майдан – це не-суб'єкт, тому будь-яка взаємодія з ним як із суб'єктом є маніпуляцією політично зацікавлених осіб. Саме тому (і не лише для мене) комічно виглядає, коли до нього звертаються зі сцени з різними питаннями, вимагають відповіді: «так» чи «ні».

Майдан неможливо інституалізувати. Будь-які спроби створення нових майданних структур, спроба їх взаємодії з державними інститутами, або спроба їх інтеграції у ці структури зазнають і зазнаватимуть невдачі. Консерватизм і відсталість усіх державних інститутів прирікають на поразку реалізацію суспільних потреб.

Майдан може реалізувати метафізичну Волю тільки в абсолютно новітній спосіб, який відповідає сучасним запитам та технічним можливостям – «українська онлайн-джамахірія» (пряме народовладдя):

1. Кожен громадянин має право і можливість висловити свою суб'єктну волю з будь-якого загальнодержавного чи регіонального питання онлайн-голосуванням.

2. В кожну квартиру – простий ПК з детектором відбитка пальця та ідентифікацією обличчя. Відпадає необхідність існування економічно неефективних і політично корумпованих державних інститутів: парламенту, ЦВК тощо. Сервер, який обробляє інформацію – під контроль, наприклад, Швейцарській Конфедерації.

3. Уряд має найматися за прозорим тендером. Ефективні менеджери і неважливо: свої вони чи іноземні. Держава має стати сучасною акціонерною корпорацією, де кожний громадянин власник акції з правом і можливістю впливати на політику держави-корпорації.

Глобалізація подекуди привела до ефективних технологій вирішення проблем: міжнародні корпорації успішно діють як субуряди у розвинутих країнах, продукують значну частину ВНП, платять податки і відповідно мають вплив. Наявні світові реалії потрібно імплементувати в життєдіяльність українського суспільства та держави.

Майдан – це Великий Шанс зруйнувати старі державні інститути та створити новітню форму демократії. Якщо ми не реалізуємо потенціали Майдану, ми приречені на наступну поразку в нашому подальшому державотворенні та цивілізаційному поступі. Зміна правил гри відкриє не тільки фізичні можливості реалізації суспільних прагнень, але й дасть економічний поштовх розвитку держави. Майдан – це Великий Шанс стати експериментальним майданчиком створення нового політичного устрою, який, у певному сенсі, може стати світовою перспективою.

Майдан 2013-14 років – це й результат політичної кризи – системної кризи сучасного світоустрою. Ця криза є продовженням економічної кризи 2008 року, яку світове співтовариство не змогло вирішити. Тотальне споживання дійшло до своєї межі. Ріст виробництва стимулювався споживанням, споживання кредитуванням. Спроба вирішити кризу застосуванням механізмів минулого тільки відкладає проблему і запускає рух до нової економічної кризи та загострення існуючої політичної. Відсутність нових концепцій політичного світоустрою не дає мені оптимістичної перспективи.

Мій песимізм також базується ось на чому – після Другої світової війни людство почало рухатися вперед на хвилі поступу економічного, соціального, базою якого була умовна «ялтинська» політична стабільність. Поступ – грубо кажучи, – те, що наш наступний день буде кращим, ніж попередній.

Кінорежисер, сценарист, кінопродюсер, художник, співзасновник (разом із Ігорем Дюричем і Романом Віктюком) творчого об'єднання «Фонд Мазоха», політтехнолог. Народився у 1962 р. у Львові. Закінчив у 1984 р. Львівську національну академію мистецтв. Учасник більш ніж 160- ти міжнародних виставок, лауреат 25-ти з них. Два повнометражних художніх фільми Подольчака — «Las Meninas» (2008), «Delirium» (2013) — брали участь участь у 38 міжнародних кінофестивалях, у 15-ти з них були номіновані на головні нагороди в конкурсних програмах. У 2013 році фільм «Delirium» отримав Перший Приз на Багдадському міжнародному кінофестивалі. Твори Подольчака знаходяться в 28 музеях і публічних колекціях світу. Живе і працює у Львові та Києві.

До початку XXI століття процес йшов, загалом, так. Навіть плем'я тутсі завдяки цьому глобальному поступу стало жити трохи краще. Тепер їм надають гуманітарну допомогу, підтримують, захищають розвиненіші країни. І в Україні люди стали жити краще: і будинки нові будують, і каналізація в нас працює, і в фірмові бутики й автосалони багато хто заходить і щось купує;).

Та чомусь людство вирішило, що поступ – це процес постійний і незворотній. Але сучасна ситуація демонструє інше. Цілком можливо, що ми входимо в чорну смугу й не буде вже краще, а, навпаки, гірше. Ми стоїмо перед проблемою критичної нестачі ідей вирішення політичних, економічних, екологічних викликів. Загроза катастроф і війни – це вже не ілюзія. Війна вже реальність нашої, ще не всіма усвідомленої, реальності.

За що ж стояв/стоїть/стоятиме Майдан? Саме питання вже виявляє смислову та символічну проблему. Описуючи явище за допомогою слова «стояти» ми заганяємо себе в пасивну позицію, обмежуємо нашу здатність проективно мислити. Ми туди, принаймні я, йшли не стояти а виражати Волю через себе. Мотивація «походу» в кожного – своя, та не йти на Майдан було неможливо. Це було щось ірраціональне, метафізичне. Певна об'єктивація дією суб'єктивного світогляду. У мене це створення собою пікселю в картинці вираження Волі в різних проекціях, в тому числі і медійній.

Вплив спецслужб? Я не прибічник теорії змови, але гадаю, багато спецслужб різних країн у той чи інший спосіб, хто більше, а хто менше впливали і впливають на події. Фактичної інформації в мене обмаль, але вони, впевнений, були і є гравцями. Спецслужби не можуть залишити поза своєю увагою такі масштабні зрушення в центрі Європи. З історії відомо, що немає жодного праворадикального чи ліворадикального руху в світі, який би так чи інакше не був би пов'язаний зі спецслужбами. Свідомо – несвідомо – байдуже. Якою мірою вони впливають на процеси – час покаже.

Ще один цікавий аспект Майдану – чіткої мети там не було й нема. Завжди виникала проміжкова, яка змінювалась наступною. Це зовсім не недолік, навпаки – показник життєздатності, динамізму та гнучкості. Власне, тому неможливо описати його з чисто наукової позиції. Як тільки ми починаємо застосовувати певний аналітичний інструментарій, як Майдан вже змінився, інструмент стає неадекватним.

Чи можна застосувати інший підхід? Можливо, але, як на мене, тоді це завдання для теологів. Бо коли починаємо говорити про нього в наукових категоріях, то неминуче наштовхуємось на велику кількість протиріч. Що – поміж цими протиріччями і що може вирішити їх – я не знаю.

Видається, що така неможливість описати Майдан лежить в наявності безмежної кількості Майданів. Як режисер я б описував його через стани людської свідомості. Як психолог – через те саме, але абсолютно інакше, економіст спробував би його осмислити в своїх категоріях, соціолог – у своїх... Філософ, мабуть, ставив би за завдання вирішення онтологічних проблем, наприклад, свідомості. Причому вирішення в різних філософських системах давали б різні відповіді.

Чи народжувалося на Майдані мистецтво? Ні. Це була магія, чи щось на кшталт ритуальних дій – наскельні малюнки і не більше. Людині притаманно робити обереги, ця потреба особливо загострюється в небезпечних ситуаціях. Мистецтво, як на мене, це найбільш надлишкова річ і виникає тоді, коли всі інші потреби задоволені. Коли кажуть, що в первісної людини була потреба в мистецтві – то спекуляції. Була потреба в магічній дії. Так до XVIII століття й ще на його початку ікона не вважалася мистецтвом. Це був продукт ремісницької діяльності, ідеологічний продукт, який, звичайно, можна розглядати в естетичних категоріях. Але наше нинішнє розуміння – проекція нашого типу мислення на минуле. На мій погляд, методологічно неправильно інтерпретувати об'єкти та події під кутом зору сучасного розуміння та досвіду.

Майдан – це символ, ідея, заради яких люди пішли на смерть? Я зараз висловлю контраверсійну думку, та все ж. Мене завжди дивував радянський героїзм у Другій світовій війні. Дійсно, а чому товаріщь Матросов грудью бросілся на амбразуру? Я спробував досліджувати історію подібних вчинків і не знайшов там високої ідеї. Натомість побачив інше: товаріщу/герою був притаманний певний тип акцентуації/психопатії. Такі «типи» в обставинах переломної напруги у життєвому сценарії обирають між жахливим кінцем та безкінечним жахом. Вибір, як правило, випадає на перше. Людина в певних екстремальних умовах починає діяти ірраціонально – і ті, які героїчно загинули на війні, вчинили ірраціонально. Так само героїчна смерть «Небесної сотні» – ірраціональна. Ця смерть, окрім смерті тих, хто рятував поранених, не мала жодного обґрунтування з погляду тактичної чи стратегічної необхідності. Вона стала результатом радше безпорадності командирів. Але... набула епічного виміру.

Майдан – це міф. Нарешті маємо свій український міф часів Незалежності – Небесна Сотня. Можливо, це і було вищою, метафізичною метою сучасної української нації, втіленням Волі через Майдан. Героїчна Смерть надає осмисленості життю нації. Важливо, щоб наше життя не перетворилось на пошук сенсу цієї Смерті.

Чим стане Майдан для України, для світу? У що виллється його колосальна енергія? Не знаю. Для мене Майдан – це чорний ящик. Достеменно не відомо, що в кожний момент часу там є або відбувається. Він – як сенси переходу. Зрозуміло від чого. Не зрозуміло куди. Час, можливо, дасть відповідь.

Я усвідомлюю, що наговорене є радше потоком свідомості та безпосередньою рефлексією, ніж аналітикою. Потрібна часова дистанція. Додаткові факти. Крім того... Майдан не закінчився.

Майдан триває.

розмовляла
Інна Корнелюк
вибране з наговореного
29.03.2014

Великий культурологічний альманах, в якому зібрано свідчення очевидців, публіцистичні статті та есе українських письменників і філософів, науковців і митців, присвячені знаковим подіям української національно-визвольної революції в період з листопада 2013-го до лютого 2014 року. Видання ілюстроване близько 200-ми світлинами авторства українських фотографів. Альманах є однією з найперших спроб якнайповніше висвітлити, осягнути, осмислити історичні, філософські й культурні аспекти та проблематику революційних днів.

Видання розраховане на широку читацьку аудиторію.

